

УДК 070.4:17.022.1]:355.522(477)"364"

Порушення стандартів і маніпуляції в заголовках у матеріалах українських медіа про мобілізацію

Ірина КОПИСТИНСЬКА
канд. філол. н., доц.

Прикарпатський
національний університет
імені В. Стефаника

вул. Шевченка, 57, 76018,
Івано-Франківськ, Україна

iryna.kopystunska@pnu.edu.ua

ORCID 0000-0002-1648-4025

© Копистинська І., 2024

У статті досліджено проблему порушення стандартів у заголовках публікацій українських медіа на тему мобілізації. Проаналізовано новини всеукраїнських та прикарпатських видань про одну й ту саму подію. Йдеться про новину від 20 червня 2023 року, в якій з порушеннями стандартів точності, достовірності та повноти медіа подали неправдиву інформацію про те, що прикарпатським чоловікам будуть відмовляти в госпіталізації.

Авторка проаналізувала 17 таких публікацій. У результаті виокремила порушення стандартів точності, достовірності та повноти інформації в заголовках. Лише три з аналізованих публікацій виявилися фактологічними.

Питання дотримання стандартів у журналістських матеріалах завжди було й буде актуальним. Надто в часи повномасштабного вторгнення росії до України, яке супроводжується загостренням інформаційної війни та активізацією ворожих інформаційно-психологічних спецоперацій. Від того, наскільки об'єктивно й з дотриманням всіх стандартів будуть подаватися новини, залежить насамперед довіра до українських медіа. Це, відповідно, допомагає формувати стійкість суспільства до ворожої пропаганди. І навпаки, нехтування стандартами в новинах призводить до розхитування суспільної думки й стає доброю поживою для створення ворожих інформаційних атак.

У статті акцентовано увагу на тому, що від 60 до 80 відсотків людей читають лише заголовки й роблять висновки про події тільки за ними. Тож, коли ми говоримо про таку серйозну тему, як мобілізація, заголовки до публікацій повинні бути якомога точнішими, аби не викликати зайвого збурення суспільства.

Нехтуючи перевіркою інформації та пошуком першоджерел, повнотою та достовірністю інформації, в гонитві за клікбейтом українські медіа можуть несвідомо підігравати ворогу, підживлюючи його пропагандистські наративи та інформаційно-психологічні спецоперації. Надто небезпечним таке ставлення до професійних обов'язків стає тоді, коли йдеться про проблему мобілізації, яка й без того дуже гостро обговорюється в суспільстві.

Ключові слова: медіа, мобілізація, порушення стандартів, заголовки.

VIOLATION OF STANDARDS AND MANIPULATION IN HEADLINES OF UKRAINIAN MEDIA MATERIALS ABOUT MOBILISATION

Iryna KOPYSTYNSKA

PhD in Philology; Associate Professor

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57, Shevchenko St.,

76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine

iryna.kopystunska@pnu.edu.ua

ORCID 0000-0002-1648-4025

The article examines the problem of standards violation in the headlines of Ukrainian media publications on the topic of mobilisation. The article analyses the news of all-Ukrainian and Precarpathian publications about the same event. This refers to the news of 20 June 2023, in which the media presented false information with the standards violation of accuracy, reliability and completeness that the men from the Precarpathian region would be denied hospitalisation.

The author analysed 17 such publications. As a result, she identified violations of the accuracy standards, reliability and completeness of information in the headlines. Only three of the analysed publications turned out to be factual.

The issue of adherence to standards in journalistic materials has always been and will always be relevant. Especially at a time of Russia's full-scale invasion of Ukraine, which is accompanied by an escalation of information warfare and intensification of hostile information and psychological special operations. The credibility of the Ukrainian media depends primarily on how objectively and in compliance with all standards the news will be presented. This, in turn, helps to build society's resistance to hostile propaganda. Conversely, disregard for standards in the news leads to public opinion shifting and becomes good fodder for the hostile information attacks creation.

The article focuses on the fact that 60 to 80 percent of people read only headlines and draw conclusions about events based on them. Therefore, when we talk about such a serious topic as mobilisation, the headlines of publications should be as accurate as possible so as not to cause unnecessary disturbance to society.

Neglecting the verification of information and the search for primary sources, completeness and reliability of information, in the pursuit of clickbait, the Ukrainian media may unconsciously play along with the enemy, feeding its propaganda narratives and information and psychological special operations. Such an attitude to professional duties becomes especially dangerous when it comes to the issue of mobilisation, which is already being heavily debated in society.

Keywords: media, mobilisation, standards violation, headlines.

Актуальність теми

Сьогодні, в період повномасштабного вторгнення росії до України, медіа відіграють надзвичайно велику роль. Адже можуть не лише інформувати, а й формувати суспільну думку, гуртувати спільноту на шляху до Перемоги, здійснювати мобілізаційну функцію й спонукати ставати на захист держави. У гонитві за клікбейтом чи смаженими новинами українські медіа, навпаки, можуть несвідомо підігравати ворогу, підживлюючи його пропагандистські наративи та інформаційно-психологічні спецоперації. До цього призводить насамперед нехтування стандартами, а також поверхове володіння темою й небажання журналістів вникати в проблему глибше. Надто небезпечним таке ставлення до професійних обов'язків стає тоді, коли йдеться про проблему мобілізації, яка і без того дуже гостро обговорюється в суспільстві. А ворожі медіа та різноманітні канали роблять усе, аби зірвати мобілізаційні процеси в нашій державі.

Аналіз вітчизняного медіапростору дає змогу стверджувати, що інколи наші медіа також спричиняються до розхитування ситуації з мобілізацією й формування негативного ставлення до неї через банальне нехтування стандартами. Хочеться вірити — несвідомо. І водночас, забуваючи, що, як пише Григорій Маленко (2023) у «Детектор медіа», «... принцип “не нашкодзь” у часи війни стає важливішим, ніж яскраві заголовки чи коментарі й трансформується в “не дезінформуй”, “не розхитуй емоції”, “не спрощуй”».

Саме так трапилося з низкою всеукраїнських та крайових прикарпатських медіа 20 червня 2023 р. Того дня аналізовані онлайн-видання та сайти телеканалів, знехтувавши, як мінімум, стандартами точності та повноти інформації, поспішили в заголовках публікацій дезінформувати читачів, стверджуючи, що всім чоловікам Івано-Франківщини перестають надавати будь-яку медичну допомогу без дозволу місцевих територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП).

Це лише один приклад маніпуляцій на тему мобілізації. На сьогодні немає окремих досліджень, що стосуються порушень журналістських стандартів під час висвітлення цієї тематики. Тож актуальність дослідження є незаперечною.

Стан розробки проблеми

Серед останніх досліджень, присвячених проблемі порушення стандартів журналістики, варто виокремити кілька присутніх праць українських вчених. Серед них статті Миколи Тимошика (2022) «Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика», Аліни Наливайко (2023) «Тенденції порушення професійних стандартів у сучасній українській журналістиці», Ярослава Сиваківського (2019)

«Журналістські стандарти в умовах війни: позиція громадянина чи об'єктивний професіоналізм».

Так, досліджуючи поняття стандартів та їхнього функціонування в українській журналістиці, професор Микола Тимошик (2022) доходить висновку, що «... моральні засади діяльності сучасної національної журналістики та її творців мають фокусуватися довкола таких засадничих концепцій: патріотизм, професіоналізм, толерація традицій національної журналістики; об'єктивність і правдивість; самокритичність; відкритість; аргументованість» (с. 53).

Ярослав Сиваківський (2019), аналізуючи праці С. А. Костя, Г. Г. Почепцова, М. О. Мацуки, О. В. Прудникової та інших авторів, зазначає, що «... у своїх дослідженнях науковці сходяться на думці, що при нападі агресора на країну журналіст перестає бути об'єктивним передавачем інформації та по суті стає бойовою одиницею інформаційного фронту, який є не менш важливий, аніж військовий» (с. 85). З цим можна погодитися, адже, якщо того вимагають інтереси та безпека держави, журналіст може, а часто й зобов'язаний, не надавати повну інформацію. Також не повинен надавати слово агресорові задля дотримання стандарту балансу думок. Тут доцільно апелювати й до думки професора Миколи Тимошика (2022):

Окрема тема для обговорення — один із толерованих у західній журналістиці принципів професійних стандартів журналістики — обов'язкове дотримання балансу в подачі інформації. Наскільки виправданим, доцільним і можливим є нині цей принцип у воюючій країні з одвічним ворогом, який упродовж століть свідомо нищив генетичний код нації? Відповідь на це актуальне запитання і для журналістської спільноти, і для споживачів медіапродукту, гадаю, цілком очевидна: ні. (с. 50–51)

Однак, якщо йдеться про спотворення інформації через недотримання стандартів, а відтак і про маніпуляцію суспільною думкою, то тут слід бути одноставними — стандарти журналістики повинні бути дотримані.

Аліна Наливайко (2023), досліджуючи порушення стандартів у сучасних мережевих виданнях, зазначає, що серед головних правил журналістики, як-от «... баланс думок, достовірність, відокремлення фактів від коментарів, точність, повнота та оперативність (...) найчастіше в новинній журналістиці (...) порушуються перші три. В основі цієї проблеми лежить невміння журналіста правильно опрацьовувати та подавати інформацію, від чого страждає не тільки якість журналістського тексту, а й поступово знижується рівень журналістики» (с. 94). З цим важко не погодитися. Однак слід зазначити, що в медіа часто порушуються всі шість загальноприйнятих

стандартів — баланс думок, достовірність, відокремлення фактів від коментарів, точність, повнота, оперативність. Суть цих стандартів деталізовано подає Інститут масової інформації (Захарченко, 2017) в публікації «Стандарти журналістики: основи професійності чи застарілі рамки?».

Важливими для нашого аналізу є Рекомендації, хоч і не наукового, а радше довідкового характеру, Комісії з журналістської етики (2023) про належне висвітлення теми мобілізації в Україні. Наведемо ці рекомендації:

У висвітленні питань мобілізації, так само як і будь-якої теми, журналістам варто дотримуватися професійних та етичних стандартів.

1. Порушуйте теми, які справді хвилюють українців у зв'язку з мобілізацією. Це не лише роз'яснення важливості мобілізації у воєнний час, а й дотримання закону, прав мобілізованих, справедливості рішень, взаємодія центрів комплектування із підрозділами Збройних сил України. Якщо ці теми не обговорюють українські медіа, аудиторія шукатиме інформацію в інших джерелах, зокрема й у тих, які контролюються країною-агресором.

2. Покажіть приклади успішного розв'язання проблем, які виникають під час мобілізації.

3. Уникайте узагальнень і «ярликів» («ухилянти»), якщо провина людей, про яких ви пишете, не доведена, — наприклад, якщо йдеться про вручення повісток в людних місцях.

4. Не порівнюйте вручення повісток із «полюванням» чи «відловом» чоловіків.

5. Перевіряйте й уточнюйте інформацію з офіційних джерел, ставте додаткові запитання для того, щоб бути максимально точними.

7. Ретельно перевіряйте інформацію, яка з'являється в соціальних мережах (...) Враховуйте, що автори дописів у соціальних мережах можуть бути упередженими й переслідувати власний інтерес.

8. Не підтримуйте інформаційно хибну практику вручення повісток за правопорушення. (Комісія з журналістської етики, 2023)

Загалом невивченим залишається питання дотримання стандартів журналістики та поданих вище рекомендацій КЖЕ українськими та крайовими медіа.

Завдання статті — проаналізувати проблему порушення стандартів журналістики в матеріалах на тему мобілізації на прикладі висвітлення різними медіа однієї події.

Виклад основного матеріалу

20 червня 2023 р. українське суспільство, а зокрема Івано-Франківську область, сколихнула інформація в медіа про те, що на При-

карпатті чоловікам відмовлятимуть у лікуванні без дозволу територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки. Таку інформацію під різними заголовками подали більшість місцевих онлайн-видань, та всеукраїнські медіа. До прикладу: «В Івано-Франківській області заборонили госпіталізацію чоловіків без відома військкоматів» (Бойко, 2023), «На Прикарпатті чоловікам без дозволу від ТЦК відмовлятимуть у госпіталізації» (Братюк, 2023), «На Прикарпатті лікарні надаватимуть допомогу чоловікам лише з дозволу військкоматів» (Мигаль, 2023), «Тимчасово: На Прикарпатті ТЦК заборонив лікарням госпіталізовувати призовників без погодження» (*Тимчасово: на Прикарпатті*, 2023).

Це лише кілька заголовків, які засвідчують, що прикарпатські чоловіки залишаються без медичної допомоги, якщо не матимуть дозволу від ТЦК та СП. Що прочитується на перший погляд у такому заголовку? Що всі чоловіки з Івано-Франківської області будуть позбавлені будь-якої медичної допомоги без дозволу ТЦК та СП.

Загалом авторка статті проаналізувала 17 публікацій на цю тему.

Інформаційним приводом для публікацій у медіа став допис у мережі «Фейсбук» керівника Коломийської районної військової адміністрації Любомира Глушкова, де він із посиланням на рішення Ради оборони Івано-Франківської області від 13.06. 2023, № 228 повідомив про припинення планових госпіталізацій для військовозобов'язаних чоловіків без погодження з ТЦК та СП. На підтвердження подамо цитату з публікації на сайті ТСН: «Враховуючи ситуацію правового режиму воєнного стану, невідкладно підготувати й донести до закладів охорони здоров'я Івано-Франківської області своє рішення щодо тимчасового припинення планових госпіталізацій військовозобов'язаних пацієнтів без погодження з ТЦК» (Бойко, 2023).

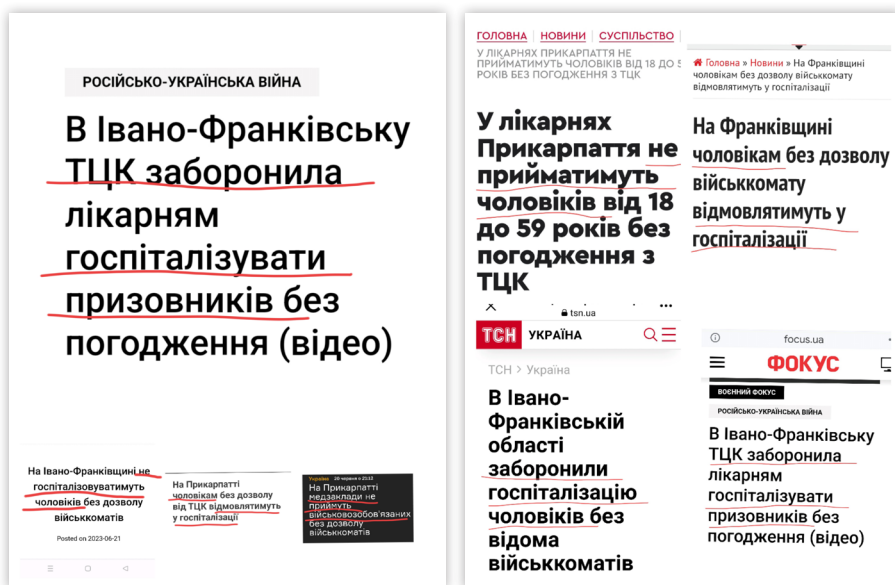
Наразі профіль Глушкова в цій соціальній мережі закритий. Однак важливо зазначити, що згадане рішення Ради оборони області не було розміщене на офіційних ресурсах Івано-Франківської обласної державної адміністрації, обласної військової адміністрації, а тому не може вважатися першоджерелом.

Що ж відбулося насправді? 13 червня на Раді оборони Івано-Франківської області розглядалося питання шпиталізації військовозобов'язаних чоловіків і проблема уникнення мобілізації через звернення до медзакладів. Однак у рішенні Ради оборони не йшлося про пряму заборону госпіталізації. Ось цитата з фотоскріну витягу із Рішення Ради оборони області, затвердженого розпорядженням Івано-Франківської обласної військової адміністрації від 13.06.2023 р. № 228 й розміщеного й дописі видання Вокс Україна про спростування фейку: «Департаменту охорони здоров'я (...) невідкладно підготувати й довести до закладів охорони здоров'я Івано-Франківської

області своє рішення щодо тимчасового припинення планових госпіталізацій пацієнтів-військовозобов'язаних без погодження з ТЦК та СП» (*Неправда: 13 червня, 2023*). При вдумливому прочитанні розуміємо, що йдеться лише про рекомендацію департаменту підготувати своє рішення. Яким воно мало б бути, з цього документа ми дізнатися не можемо.

Про те, що конкретне рішення про заборону планових госпіталізацій не ухвалювалося, а було лише рекомендацією для розгляду й ухвалення власного рішення Департаментом охорони здоров'я, на брифінгу для місцевих медіа 22 червня заявив і заступник голови Івано-Франківської ОВА Віталій Ільчишин (Івано-Франківська обласна державна адміністрація, 2023).

Отож, перше порушення, на яке звертаємо увагу, — це нехтування пошуком першоджерела інформації. Жодне з аналізованих медіа не надало посилання на офіційний документ — рішення Ради оборони області — як першоджерело, а лише послалися на публікацію керівника районної військової адміністрації Любомира Глушкова. У цьому разі слова посадовця не можуть бути першоджерелом, оскільки він апелює до рішення Ради оборони області. Що мали б зробити за таких умов журналісти? Пошукати вказане рішення на офіційних сторінках обласної адміністрації, а потім подати запит на такий документ, оскільки він не був опублікований на офіційних ресурсах ОДА і ОВА. Або взяти коментар в уповноважених представників адміністрації щодо такого рішення. Однак у гонитві за сенсаціями цього не

сталося. Вже пізніше, увечері 21 червня, фотокопія витягу з указанного рішення якимось чином з'явилася в блогерів, зокрема, у скандально-го Остапа Стахіва, відомого своїми антимобілізаційними поглядами. А 22 червня, після брифінгу заступника голови Івано-Франківської ОВА Віталія Ільчишина, окремі видання додали до публікації за його результатами й фото цього витягу.

Отож одне із основних правил журналістики, яке проголошує: «подавай лише ту інформацію, в достовірності якої переконався сам», медіа, які надрукували таку новину, порушили на догоду так званим «смаженим» фактам.

Однак не менше занепокоєння викликають в аналізованих медіа й заголовки до публікацій на вказану тему. Зокрема, аналізуючи їх, можемо дійти висновку, що в більшості з них порушено баланс точності, достовірності та повноти. Розглянемо ці порушення детальніше.

Посилаючись на слова Любомира Глушкова, журналісти мали б писати саме про тимчасову планову шпиталізацію й лише військово-зобов'язаних чоловіків. Натомість маємо заголовки, які спотворюють інформацію й, відповідно, стають маніпулятивними.

Розберемо схему подачі новини на прикладі видання *Zaxid.net*:

Заголовок: «На Прикарпатті чоловікам без дозволу від ТЦК відмовлятимуть у госпіталізації» (Братюк, 2023)

Лід: «Планові госпіталізації військовозобов'язаних більше не проводитимуть без дозволу військкоматів» (Братюк, 2023)

Перший абзац: «В Івано-Франківській області планову госпіталізацію чоловіків віком від 18 до 59 років більше не проводитимуть без дозволу військкоматів. Про це у понеділок, 20 червня, повідомив голова Коломийської РВА Любомир Глушков» (Братюк, 2023).

На уточнений факт натрапляємо аж у третьому абзаці тексту: «Департаменту охорони здоров'я Івано-Франківської ОДА доручили підготувати та повідомити медустанови регіону про рішення щодо тимчасового припинення планових госпіталізацій військовозобов'язаних пацієнтів без погодження з територіальним центром комплектації» (Братюк, 2023).

У цій публікації бачимо маніпуляцію фактами вже в заголовку. Тут присутнє порушення стандарту точності — відсутність вказівки про військовозобов'язаних чоловіків. Також інформація в заголовку є неповною без слова «планові» госпіталізації, що спотворює інформацію й дає хибне уявлення, що чоловікам будуть відмовляти у будь-якій медичній допомозі.

З авторкою цього дослідження можна не погодитися, апелюючи до того, що інформація надалі поступово доповнюється. У ліді вже присутні слова «планові» та «військовозобов'язані». У першому абзаці маємо уточнення щодо віку. У третьому абзаці вказується, що є відпо-

відне рішення. Здавалося б, все гаразд із цією публікацією. Але є одна суттєва засторога. Ні для кого вже давно не секрет, що читачі, особливо ті, які переглядають стрічку новин у соціальних мережах, обмежуються лише прочитанням заголовка й далі в текст не вникають. Про це наголошує й відома журналістка та медіадослідниця Діана Дуцик: «За різними дослідженнями — від 60 до 80 % людей читають лише заголовки та не дочитують новину до кінця» (Єрмолаєва, 2022).

Розглянемо приклади порушення стандарту точності в заголовках інших медіа. У цьому контексті це відсутність слова «військовозобов'язані»:

– Главком: «На Прикарпатті лікарні надаватимуть допомогу чоловікам лише з дозволу військкоматів» (Мигаль, 2023)

– Галицький кореспондент: «На Франківщині чоловікам без дозволу військкомату відмовлятимуть у госпіталізації» (Мостова, 2023)

– Сайт Здоров'я 24: «На Івано-Франківщині чоловіків не госпіталізуватимуть до лікарень без дозволу військкоматів» (Кушпін, 2023)

– ТСН: «В Івано-Франківській області заборонили госпіталізацію чоловіків без відома військкоматів» (Бойко, 2023).

Щодо публікації на сайті ТСН, варто зауважити, що того ж дня журналісти видання продовжили висвітлення цієї теми публікацією під назвою «Адвокат прокоментував заборону госпіталізації чоловіків без відома військкоматів в Івано-Франківській області» (Абрамова, 2023). У цій публікації, окрім маніпуляцією заголовком, бачимо порушення стандарту балансу думок. Адже маємо коментар адвоката Ростислава Кравця, який називає «... те, що відбувається в Івано-Франківську, експериментом із геноциду та повним нехтуванням правами людини» (Абрамова, 2023) й не бачимо жодного коментаря від ТЦК чи Ради оборони Івано-Франківської області.

У процитованих вище та в інших медіа в заголовках можна простежити також і порушення стандарту повноти інформації. Мається на увазі відсутність слова «планові» госпіталізації, що робить інформацію неповною, а відтак маніпулятивною. Розглянемо ще кілька прикладів з таким порушенням:

– Бліц-Інфо: «Військовозобов'язані прикарпатці не зможуть лягти до лікарні без погодження з ТЦК — рада оборони» (*Військовозобов'язані прикарпатці*, 2023)

– УНІАН: «На Івано-Франківщині військовозобов'язаних не госпіталізуватимуть без дозволу військкомату» (Черновол, 2023).

Проаналізовані заголовки дають хибне уявлення про те, що чоловікам будуть відмовляти у будь-якій медичній допомозі.

Про свідому маніпуляцію медіа резонансною для суспільства темою може свідчити й той факт, що планові госпіталізації в Україні призупинялися під час дії карантинних обмежень, пов'язаних із

Covid-19. Однак тоді медіа не забували в заголовку писати слово «планові» й не вводили в оману читачів, як це відбулося у поданих вище прикладах. Порівняймо:

– Суспільне. Новини: «В Україні заборонили всі планові операції та госпіталізації» (Яцкевич, 2020)

– Рівне Вечірнє: «В Україні заборонили всі планові операції» (*В Україні заборонили*, 2020)

Або під час блекауту:

– Українська правда: «МОЗ рекомендує призупинити планові операції через ймовірність блекауту» (Андрєєва, 2022)

Також в публікаціях окремих медіа можна знайти порушення достовірності. Це відбувається тоді, коли замість військовозобов'язаних вживається термін призовники. До прикладу:

Фокус: «В Івано-Франківську ТЦК заборонила лікарням госпіталізувати призовників без погодження» (*В Івано-Франківську ТЦК*, 2023)

Фіртка: «Тимчасово: на Прикарпатті ТЦК заборонив лікарням госпіталізувати призовників без погодження (ВІДЕО)» (*Тимчасово: на Прикарпатті*, 2023).

У таких прикладах вже йдеться про фаховість журналіста, який, пишучи на теми мобілізації, як мінімум, мав би розібратися у різниці між призовником та військовозобов'язаним.

Окрім того, в останніх двох прикладах маємо ще один недостовірний факт, нібито саме ТЦК та СП заборонили госпіталізацію. Адже територіальний центр комплектування та соціальної підтримки — це не той орган, який може видавати схожі заборони.

Ще одне порушення достовірності — вживання фрази «заборонили госпіталізацію». Адже її не заборонили, а рекомендували розглянути можливість планових госпіталізацій без дозволу ТЦК. Погодьмося, що різниця в прочитаннях суттєва.

Про шкідливість та маніпулятивність таких недобросовісних заголовків можемо переконатися бодай з коментарів тільки до однієї з публікації місцевого видання Kurs на їхній facebook-сторінці. Публікація в цій соцмережі вийшла під оманливим заголовком «У лікарнях Прикарпаття не прийматимуть чоловіків від 18 до 59 років без погодження з ТЦК» (Курс, 2023). Подивімося на кілька коментарів до посту:

«ТЦК є незаконне формування!» (Курс, 2023)

«Дурдом якийсь, а не країна» (Курс, 2023)

«Мені цікаво, як людину в комі мають доправили до военкомату, з гострим апендицитом, чи з серцевим нападом, або навіть з алергією» (Курс, 2023)

«А закони діють тільки на Прикарпатті? Вирішили всіх приборати, кого не вбили, ті хай дома домруть» (Курс, 2023)

«(...) якщо інфаркт чи інсульт, то людина має померати, поки военкомат дасть добро, щоб лікували (...)» (Курс, 2023)

«У когось кукуха поїхала. В людини гострий апендицит, а він біжить у військкомат. Чинovníки, ви притомні???» (Курс, 2023)

«А якщо “гострий живіт” або “інфаркт міокарда”, то що зразу на цвинтар після ТЦК!!!» (Курс, 2023)

«То що швидка має вести хворого у военкомат за дозволом? Це вже капець, вмирайте чоловіки» (Курс, 2023)

Такі коментарі підтверджують тезу про те, що люди далі заголовків не читають і роблять висновки лише на їхній основі. А це, зрештою, призводить до маніпуляцій громадською думкою і в цьому разі грає на руку ворогові, сіючи негатив щодо ТЦК та СП і до мобілізації як такої.

Все ж заради справедливості варто зазначити, що після шквалу коментарів редакція Kurs змінила заголовок статті на самому сайті видання на більш точний: «У лікарнях Прикарпаття планові госпіталізації військовозобов'язаних проводитимуть за погодженням з ТЦК» (*У лікарнях Прикарпаття*, 2023).

У поданих вище коментарях до публікації бачимо психологічний вплив на читача й погоджуємося з думкою Олени Кузнецової та Тетяни Король (2020) що, «... сильним психологічним чинником в заголовку газети є функція шокування як звернення до страху людини в умовах граничних життєвих ситуацій, втручання у сферу її підсвідомості через штучне збудження емоцій, почуттів, зокрема, навіюванням (...). Функції бентеження виконують заголовки, що непокоять, хвилюють, експлуатуючи людський страх, комплекси, фобії, вік» (с. 57).

Отож, коли ми говоримо про таку серйозну тему, як мобілізація, заголовки до публікацій повинні бути якомога точнішими, аби не викликати зайвого розхитування суспільства. Як це сталося в аналізованому випадку.

У цьому дослідженні варто навести й приклади заголовків, які чітко та фактологічно подають основну інформацію. З усіх проаналізованих публікацій таких заголовків було аж три.

– Oboz.ua: «В Івано-Франківській області заборонили планово госпіталізувати військовозобов'язаних без дозволу військкомату» (Виноградова, 2023)

– Українські національні новин: «На Прикарпатті припиняють планові госпіталізації військовозобов'язаних без дозволу військкоматів» (*На Прикарпатті припиняють планові госпіталізації*, 2023)

– Інформатор. Коломия: «На Прикарпатті призупинять планову госпіталізацію військовозобов'язаних без згоди ТЦК: пояснення» (*На Прикарпатті призупинять планову госпіталізацію*, 2023)

Ще два місцеві видання змінили заголовки на фактологічні після негативних коментарів — це «Репортер» та згаданий вище «Kurs».

Висновки

Питання дотримання стандартів у журналістських матеріалах завжди було і буде актуальним. Надто у часи повномасштабного вторгнення росії до України, яке супроводжується загостренням інформаційної війни та активізацією ворожих інформаційно-психологічних спецоперацій. Від того, наскільки об'єктивно і з дотриманням усіх стандартів будуть подаватися новини, залежить насамперед довіра до українських медіа. Це, відповідно, може допомагати формувати стійкість суспільства до ворожих наративів та ІПСО. І навпаки, нехтування стандартами в новинах призводить до розхитування суспільної думки й стає доброю поживою для створення ворожих інформаційних атак.

У статті висвітлено лише один приклад порушення стандартів на тему мобілізації, що призводить до маніпулювання громадською думкою. Позаяк ця проблематика залишається невисвітленою, перспективним є подальший її аналіз у вітчизняних медіа. Якщо бодай побіжно глянути на зміст публікацій на тему мобілізації, то часто бачимо порушення стандартів. Як-от, «Вручення повістки на вулиці та примусове доставлення до ТЦК — адвокат пояснив, як діяти» (Денкович, 2023) (порушення балансу думок); «Адвокат розповів, до яких хитрощів вдаються працівники ТЦК під час вручення повістки» (Головчак, 2023) (оціночні судження, порушення балансу думок). Таких прикладів є багато. І часом саме публікації медіа (сподіваємося, не свідомо) спричиняються до підриву мобілізації. А отже, тема потребує подальшого глибокого аналізу та напрацювання посутніх рекомендацій для журналістів щодо того, як дотримуватися стандартів, висвітлюючи складну тему мобілізації.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Абрамова, Ю. (2023, 20 червня). *Адвокат прокоментував заборону госпіталізації чоловіків без відома військкоматів в Івано-Франківській області*. ТСН. <https://tsn.ua/ukrayina/advokat-prokomentuvav-zaboronu-gospitalizaciyi-cholovikiv-bez-vidoma-viyskkomativ-u-ivano-frankivskiy-oblasti-2354251.html>
- Андреева, В. (2022, 6 грудня). *МОЗ рекомендує призупинити планові операції через ймовірність блекауту*. Українська правда. <https://life.pravda.com.ua/health/2022/12/6/251700/>
- Бойко, М. (2023, 20 червня). *В Івано-Франківській області заборонили госпіталізацію чоловіків без відома військкоматів*. ТСН. <https://tsn.ua/ukrayina/v-ivano-frankivskiy-oblasti-zaboronili-gospitalizaciyu-cholovikiv-bez-vidoma-viyskkomativ-2354191.html>
- Братюк, Ю. (2023, 20 червня). *На Прикарпатті чоловікам без дозволу від ТЦК відмовлятимуть у госпіталізації*. Zaxid.net. https://zaxid.net/na_ivano_

- frankivshini_ne_gospitalizovuvatimut_cholovikiv_bez_dozvolu_viyskkomativ_n1565915
- В Івано-Франківську ТЦК заборонила лікарням госпіталізувати призовників без погодження. (2023, 20 червня). Фокус. <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/573871-v-ivano-frankivsku-likarnyam-zaboronili-gospitalizovati-prizovnikov-video>
- В Україні заборонили всі планові операції. (2020, 9 листопада). Рівне Вечірнє. https://rivnepost.rv.ua/news/v-ukraini-zaboronili-vsi-planovi-operatsii#google_vignette
- Виноградова, У. (2023, 20 червня). В Івано-Франківській області заборонили планово госпіталізувати військовозобов'язаних без дозволу військкомату. Oboz.ua. <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/v-ivano-frankivskij-oblasti-zaboronili-planovo-gospitalizovati-vijskovozoboviazanih-bez-dozvolu-vijskkomatu.htm>
- Військовозобов'язані прикарпатці не зможуть лягти до лікарні без погодження з ТЦК — рада оборони. (2023, 20 червня). Бліц-Інфо. <https://www.blitz.if.ua/news/vijskovozoboviazani-prikarpattsi-ne-zmozhut-lyagti-do-likarni-bez-pogodzhennya-z-tck-rada-oboroni>
- Головчак, Х. (2023, 24 вересня). Адвокат розповів, до яких хитрощів вдаються працівники ТЦК під час вручення повістки. ТСН. <https://tsn.ua/ato/advokat-rozповiv-do-yakih-hitroschiv-vdayutsya-pracivniki-tck-pri-vruchenni-povistki-2415703.html>
- Денькович, Я. (2023, 23 липня). Вручення повістки на вулиці та примусове доставлення до ТЦК — адвокат пояснив, як діяти. ТСН. <https://tsn.ua/ato/vruchennya-povistki-na-vulici-ta-primusove-dostavlennya-do-tck-advokat-royasniv-yak-diyati-2358295.html>
- Єрмолаєва, В. (Ведуча). (2022, 17 лютого). Як правило, за сенсаційними заголовками немає новин — Діана Дуцик [Епізод аудіоподкасту]. В Детокс. Громадське радіо. <https://hromadske.radio/podcasts/detoks/yak-pravylo-za-sensatsiynymu-zaholovkamy-nemaie-novyn-diana-dutsyk>
- Захарченко, О. (2017, 7 квітня). Стандарти журналістики: основи професійності чи застарілі рамки? Інститут масової інформації. <https://imi.org.ua/articles/standarti-jurnalistiki-osnovi-profesiynosti-chi-zastarili-ramki-i178>
- Івано-Франківська обласна державна адміністрація. (2023, 22 червня). Віталій Ільчишин: Підстав для припинення планових госпіталізацій військовозобов'язаних немає. <https://www.if.gov.ua/news/vitalii-ilchyshyn-pidstav-dlia-prypynennia-planovykh-hospitalizatsii-vijskovoboviazanykh-nemaie>
- Комісія з журналістської етики. (2023, 28 квітня). Рекомендації КЖЕ про належне висвітлення теми мобілізації в Україні. <https://is.gd/rB87zS>
- Кузнецова, О., & Король, Т. (2020). Чинники психологічного впливу заголовків львівських газет «Високий замок», «Експрес», «Ратуша». Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки, 4, 53–62. <https://doi.org/10.23939/sjs2020.01.053>
- Курс. (2023, 20 червня). За рішенням ради оборони області, військовозобов'язаних не будуть класти на планове лікування без погодження з військкоматами, а у випадку невідкладної [Допис]. Facebook. <https://www.facebook.com/share/woZNhuae96cTt gKA/?mibextid=WC7FNe>
- Кушніт, А. (2023, 20 червня). На Івано-Франківщині чоловіків не госпіталізуватимуть до лікарень без дозволу військкоматів. 24 Канал. https://health.24tv.ua/gospitalizatsiya-cholovikiv-ivano-frankivsku-oblasti-shho-vidomo_n2338450
- Маленко, Г. (2023, 13 квітня). Медіа та війна: про відповідальність журналістів і спікерів за здоров'я суспільства. Детектор медіа. <https://detector.media/blogs/article/210073/2023-04-13-media-ta-viyna-pro-vidpovidalnist-zhurnalistiv-i-spikeriv-za-zdorovya-suspilstva/>
- Мигаль, М. (2023, 20 червня). На Прикарпатті лікарні надаватимуть допомогу чоловікам лише з дозволу військкоматів. Главком. <https://glavcom.ua/country/>

- incidents/na-ivano-frankivshchini-medichni-ustanovi-nadavatimut-dopomohu-cholovikam-z-dozvolu-viyskkomativ-935914.html
- Мостова, Н. (2023, 20 червня). *На Франківщині чоловікам без дозволу військомату відмовлятимуть у госпіталізації*. Галицький кореспондент. <https://gk-press.if.ua/na-frankivshhyni-cholovikam-bez-dozvolu-viyskkomatu-vidmovlyatyut-u-gospitalizatsiyi/>
- На Прикарпатті призупинять планову госпіталізацію військовозобов'язаних без згоди ТЦК: пояснення*. (2023, 19 червня). Інформатор. <https://if.informator.ua/2023/06/19/na-prykarpatti-pryzupnyat-planovu-gospitalizacziyu-viyskovozobovuzanyh-bez-zgody-tczk-poyasnennya/>
- На Прикарпатті припиняють планові госпіталізації військовозобов'язаних без дозволу військоматів*. (2023, 20 червня). Українські Національні Новини. <https://unn.ua/news/na-prikarpatti-pripinyayut-planovi-gospitalizatsiyi-viyskovozobovuzanykh-bez-dozvolu-viyskkomativ>
- Наливайко, А. (2023). Тенденції порушення професійних стандартів у сучасній українській журналістиці. *Український інформаційний простір*, 1(11), 90–106. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279587](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279587)
- Неправда: 13 червня в Івано-Франківській області заборонили шпиталізувати військовозобов'язаних без згоди ТЦК та СП*. (2023, 27 червня). Вокс Україна. <https://voxukraine.org/nepravda-13-chervnya-v-ivano-frankivskij-oblasti-zaboronyly-shpytalizuvaty-viyskovozobov-yazanyh-bez-zgody-ttsk-ta-sp>
- Сиваківський, Я. (2019). Журналістські стандарти в умовах війни: позиція громадянина чи об'єктивний професіоналізм). *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 45, 84–89. <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2019.45.9988>
- Тимошик, М. (2022). Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика. *Український інформаційний простір*, 1(9), 30–56. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(9\).2022.257058](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(9).2022.257058)
- Тимчасово: на Прикарпатті ТЦК заборонив лікарням госпіталізовувати призовників без погодження*. (2023, 21 червня). Фіртка. <https://firtka.if.ua/blog/view/timchasovo-na-prikarpatti-ttsk-zaboroniv-likarniam-gospitalizovuvati-prizovnikov-bez-pogodzhenia-video>
- У лікарнях Прикарпаття планові госпіталізації військовозобов'язаних проводитимуть за погодженням з ТЦК*. (2023, 20 червня). Курс. <https://is.gd/Zp8EmD>
- Черновол, К. (2023, 20 червня). *На Івано-Франківщині військовозобов'язаних не госпіталізуватимуть без дозволу військомату*. УНІАН. [https://www.unian.ua/society/na-ivano-frankivshchini-viyskovozobov-yazanyh-ne-gospitalizovatimut-bez-dozvolu-viyskkomatu-12301062.html](https://www.unian.ua/society/na-ivano-frankivshchini-viyskovozobov-yazanyh-ne-gospitalizuvatimut-bez-dozvolu-viyskkomatu-12301062.html)
- Яцкевич, М. (2020, 9 листопада). *В Україні заборонили усі планові операції та госпіталізації*. Суспільне. <https://suspilne.media/78305-v-ukraini-zaboronili-usi-planovi-operacii-ta-gospitalizacii/>

REFERENCES

- Abramova, Yu. (2023, June 20). *Advokat prokomentuvav zaboronu hospitalizatsii cholovikiv bez vidoma viyskkomativ v Ivano-Frankivskii oblasti* [The lawyer commented on the prohibition of hospitalization of men without the knowledge of military commissars in the Ivano-Frankivsk region]. TSN. <https://tsn.ua/ukrayina/advokat-prokomentuvav-zaboronu-gospitalizaciyi-cholovikiv-bez-vidoma-viyskkomativ-u-ivano-frankivskiy-oblasti-2354251.html> [in Ukrainian].
- Andrieieva, V. (2022, December 6). *MOZ rekomenduie pryzupnyty planovi operatsii cherez ymovirnist blekautu* [The Ministry of Health recommends suspending scheduled operations due to the possibility of a blackout]. *Ukrainska pravda*. <https://life.pravda.com.ua/health/2022/12/6/251700/> [in Ukrainian].

- Boiko, M. (2023, June 20). *V Ivano-Frankivskii oblasti zaboronyly hospitalizatsiiu cholovikiv bez vidoma viiskkomativ* [In the Ivano-Frankivsk region, hospitalization of men without the knowledge of military commissars was prohibited]. TSN. <https://tsn.ua/ukrayina/v-ivano-frankivskiy-oblasti-zaboronili-gospitalizaciyu-cholovikiv-bez-vidoma-viyskkomativ-2354191.html> [in Ukrainian].
- Bratiuk, Yu. (2023, June 20). *Na Prykarpatti cholovikam bez dozvolu vid TTsK vidmovliatymut u hospitalizatsii* [In Prykarpattia, men will be refused hospitalization without permission from the TCC]. Zaxid.net. https://zaxid.net/na_ivano-frankivshhini_ne_gospitalizovuvatimut_cholovikiv_bez_dozvolu_viyskkomativ_n1565915 [in Ukrainian].
- Chernovol, K. (2023, June 20). *Na Ivano-Frankivshchyni viiskovozoboviazanykh ne hospitalizuvatymut bez dozvolu viiskkomatu* [In Ivano-Frankivsk region, conscripts will not be hospitalized without the permission of the Military Commissariat]. UNIAN. [https://www.unian.ua/society/na-ivano-frankivshchini-viiskovozobov-yazanih-ne-gospitalizovatimut-bez-dozvolu-viyskkomatu-12301062.html](https://www.unian.ua/society/na-ivano-frankivshchini-viiskovozobov-yazanih-ne-gospitalizuvatimut-bez-dozvolu-viyskkomatu-12301062.html) [in Ukrainian].
- Commission on Journalism Ethics. (2023, April 28). *Rekomendatsii KZHe pro nalezhne vysvitlennia temy mobilizatsii v Ukraini* [Recommendations of the CJEU on proper coverage of the topic of mobilization in Ukraine.] <https://is.gd/rB87zS> [in Ukrainian].
- Denkovich, Ya. (2023, July 23). *Vruchennia povistky na vulytsi ta prymusove dostavlennia do TTsK — advokat poiasnyv, yak diiaty* [Delivery of a summons on the street and forced delivery to the TCC — the lawyer explained how to act]. TSN. <https://tsn.ua/ato/vruchennya-povistki-na-vulici-ta-primusove-dostavlennya-do-tck-advokat-poyasniv-yak-diyati-2358295.html> [in Ukrainian].
- Holovchak, Kh. (2023, September 24). *Advokat rozpoviv, do yakykh khytroshchiv v daiutsia pratsivnyky TTsK pid chas vruchennia povistky* [The lawyer told what tricks TCC employees resort to when serving a summons]. TSN. <https://tsn.ua/ato/advokat-rozpoviv-do-yakih-hitroschiv-vdayutsya-pracivniki-tck-pri-vruchenni-povistki-2415703.html> [in Ukrainian].
- Ivano-Frankivsk Regional State Administration. (2023, June 22). *Vitalii Ilchyshyn: Pidstav dlia prypynennia planovykh hospitalizatsii viiskovoboviazanykh nemaie* [Vitaliy Ilchyshyn: There are no grounds for stopping scheduled hospitalizations of conscripts]. <https://www.if.gov.ua/news/vitalii-ilchyshyn-pidstav-dlia-prypynennia-planovykh-hospitalizatsii-viiskovoboviazanykh-nemaie> [in Ukrainian].
- Kurs. (2023, June 20). *Za rishenniam rady oborony oblasti, viiskovozoboviazanykh ne budut klasty na planove likuvannia bez pohodzhennia z viiskkomatamy, a u vypadku nevidkladnoi* [According to the decision of the regional defense council, conscripts will not be placed on planned treatment without approval from the military commissariats, and in case of emergency] [Post]. Facebook. <https://www.facebook.com/share/woZNhuae96cTtgKA/?mibextid=WC7FNe> [in Ukrainian].
- Kushpit, A. (2023, June 20). *Na Ivano-Frankivshchyni cholovikiv ne hospitalizuvatymut do likaren bez dozvolu viiskkomativ* [In Ivano-Frankivsk region, men will not be admitted to hospitals without the permission of the military commissariat]. 24 Kanal. https://health.24tv.ua/gospitalizatsiya-cholovikiv-ivano-frankivsku-oblasti-shho-vidomo_n2338450 [in Ukrainian].
- Kuznetsova, O., & Korol, T. (2020). Chynnyky psykhologichnoho vplyvu zaholovkiv lvivskykh hazet "Vysoky zamok", "Ekspres", "Ratusha" [Factors of Psychological Influence Headlines of Newspapers "Vysokyy Zamok", "Ekspres", "Ratusha"]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Journalistic sciences*, 4, 53–62. <https://doi.org/10.23939/sjs2020.01.053> [in Ukrainian].
- Malenko, H. (2023, April 13). *Media ta viina: Pro vidpovidalnist zhurnalistiv i spikeriv za zdorovia suspilstva* [Media and war: About the responsibility of journalists and speakers for public health]. Detektor media. <https://detector.media/blogs/>

- article/210073/2023-04-13-media-ta-viyna-pro-vidpovidalnist-zhurnalisticiv-i-spikeriv-za-zdorovya-suspilstva/ [in Ukrainian].
- Mostova, N. (2023, June 20). *Na Frankivshchyni cholovikam bez dozvolu viiskkomatu vidmovliatymut u hospitalizatsii* [In the Frankiv region, men will be refused hospitalization without the permission of the Military Commissariat]. Halytskyi korespondent. <https://gk-press.if.ua/na-frankivshchyni-cholovikam-bez-dozvolu-viiskkomatu-vidmovliatymut-u-gospitalizatsiyi/> [in Ukrainian].
- Myhal, M. (2023, June 20). *Na Prykarpatti likarni nadavatymut dopomohu cholovikam lyshe z dozvolu viiskkomativ* [In Prykarpattia, hospitals will provide assistance to men only with the permission of the military commissars]. Hlavkom. <https://glavcom.ua/country/incidents/na-ivano-frankivshchyni-medichni-ustanovi-nadavatymut-dopomohu-cholovikam-z-dozvolu-viiskkomativ-935914.html> [in Ukrainian].
- Na Prykarpatti prypyniaut planovi hospitalizatsii viiskovozoboviazanykh bez dozvolu viiskkomativ* [Planned hospitalization of conscripts without the permission of the military commissariat is stopped in Prykarpattia]. (2023, June 20). Ukrainian National News. <https://unn.ua/news/na-prikarpatti-privynayut-planovigospitalizatsiyi-viiskovozoboviazanykh-bez-dozvolu-viiskkomativ> [in Ukrainian].
- Na Prykarpatti pryzupyniat planovu hospitalizatsii viiskovozoboviazanykh bez zghody TTsK: Poiasnennia* [Planned hospitalization of conscripts will be suspended in Prykarpattia without the consent of the TCC: Explanation]. (2023, June 19). Informator. <https://if.informator.ua/2023/06/19/na-trykarpatti-pryzupyniat-planovu-gospitalizacziyu-viiskovozoboviazanykh-bez-zgody-tczk-poyasnennya/> [in Ukrainian].
- Nalyvaiko, A. (2023). Tendentsii porushennia profesiinykh standartiv u suchasni ukrainskii zhurnalistytsi [Trends in violation of professional standards in contemporary Ukrainian journalism]. *Ukrainian Information Space*, 1(11), 90–106. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279587](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279587) [in Ukrainian].
- Nepravda: 13 chervnia v Ivano-Frankivskii oblasti zaboronyly shpytalizuvaty viiskovozoboviazanykh bez zghody TTsK ta SP* [False: On June 13, in the Ivano-Frankivsk region, it was forbidden to hospitalize conscripts without the consent of the TCC and SP]. (2023, June 27). Vox Ukraine. <https://voxukraine.org/nepravda-13-chervnya-v-ivano-frankivskij-oblasti-zaboronyly-shpytalizuvaty-viiskovozoboviazanykh-bez-zgody-ttsk-ta-sp> [in Ukrainian].
- Syvakiivskyi, Ya. (2019). Zhurnalistycki standarty v umovakh viiny: Pozyttsiia hromadianyna chy obiektyvnyi profesionalizm [Journalistic standard sin warfare: Citizen's position versus objective professionalism]. *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, 45, 84–89. <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2019.45.9988> [in Ukrainian].
- Tymchasovo: Na Prykarpatti TTsK zaboronyv likarniam hospitalizovuvaty pryzovnykiv bez pohodzhennia* [Temporarily: In Prykarpattia, the Central Committee forbade hospitals to hospitalize conscripts without consent]. (2023, June 21). Firtka. <https://firtka.if.ua/blog/view/tymchasovo-na-prikarpatti-ttsk-zaboroniv-likarniam-gospitalizovuvati-pryzovnykiv-bez-pogodzhennia-video> [in Ukrainian].
- Tymoshyk, M. (2022). Standarty zhurnalistyky: Poniattia, geneza, zmist, praktyka [Journalism standards: Concept, genesis, content, practice]. *Ukrainian Information Space*, 1(9), 30–56. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(9\).2022.257058](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(9).2022.257058) [in Ukrainian].
- U likarniakh Prykarpattia planovi hospitalizatsii viiskovozoboviazanykh provodytymut za pohodzhenniam z TTsK* [In the hospitals of Prykarpattia, planned hospitalizations of conscripts will be carried out in agreement with the TCC]. (2023, June 20). Kurs. <https://is.gd/Zp8EmD> [in Ukrainian].
- V Ivano-Frankivsku TTsK zaboronyla likarniam hospitalizuvaty pryzovnykiv bez pohodzhennia* [In Ivano-Frankivsk, the Central Committee forbade hospitals to hospitalize conscripts without consent]. (2023, June 20). Fokus. <https://fokus>.

- ua/uk/voennye-novosti/573871-v-ivano-frankivsku-likarnyam-zaboronili-gospitalizuvati-prizovnikiv-video [in Ukrainian].
- V Ukraini zaboronyly vsi planovi operatsii [All scheduled operations have been banned in Ukraine]. (2020, November 9). Rivne Vechirnie. https://rivnepost.rv.ua/news/v-ukraini-zaboronili-vsi-planovi-operatsii#google_vignette [in Ukrainian].
- Viiskovozoboviazani prykarpattsi ne zmozhut liahty do likarni bez pohodzhennia z TTsK — rada oborony [Conscripts of the Carpathians will not be able to go to the hospital without the approval of the TCC — the Defense Council]. (2023, June 20). Blitz-Info. <https://www.blitz.if.ua/news/viiskovozoboviazani-prikarpattsi-ne-zmozhut-lyagti-do-likarni-bez-pogodzhennya-z-ttsk-rada-oboroni> [in Ukrainian].
- Vynohradova, U. (2023, June 20). V Ivano-Frankivskii oblasti zaboronyly planovo hospitalizovuvaty viiskovozoboviazanykh bez dozvolu vijskkomatu [In the Ivano-Frankivsk region, it was forbidden to hospitalize conscripts without the permission of the Military Commissariat]. Oboz.ua. <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/v-ivano-frankivskij-oblasti-zaboronili-planovo-gospitalizuvati-vijskovozoboviazanykh-bez-dozvolu-vijskkomatu.htm> [in Ukrainian].
- Yatskevych, M. (2020, November 9). V Ukraini zaboronyly usi planovi operatsii ta hospitalizatsii [In Ukraine, all planned operations and hospitalizations were banned]. Suspilne. <https://suspilne.media/78305-v-ukraini-zaboronili-usi-planovi-operacii-ta-gospitalizacii/> [in Ukrainian].
- Yermolaieva, V. (Host). (2022, February 17). Yak pravlylo, za sensatsiinymy zaholovkamy nemaie novyn — Diana Dutsyk [As a rule, there is no news behind the sensational headlines — Diana Dutsyk] [Audio podcast episode]. In *Detoks* [Detox]. Hromadske radio. <https://hromadske.radio/podcasts/detoks/yak-pravlylo-za-sensatsiinymy-zaholovkamy-nemaie-novyn-diana-dutsyk> [in Ukrainian].
- Zakharchenko, O. (2017, April 7). *Standarty zhurnalistyky: osnovy profesiinosti chy zastarili ramky?* [Journalism standards: the basics of professionalism or outdated frameworks?]. Instytut masovoi informatsii. <https://imi.org.ua/articles/standarti-journalistiki-osnovi-profesiynosti-chi-zastarili-ramki-i178> [in Ukrainian].